

V Bruseli 14. marca 2023
(OR. en)

7388/23

JAI 310
FREMP 74

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Delegácie
Predmet:	Závery Rady o uplatňovaní Charty základných práv EÚ; Úloha občianskeho priestoru pri ochrane a podpore základných práv v EÚ – závery Rady (10. marca 2023)

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o uplatňovaní Charty základných práv EÚ zamerané na úlohu občianskeho priestoru pri ochrane a podpore základných práv v EÚ, ktoré Rada prijala na svojom 3 936. zasadnutí 10. marca 2023.

Závery Rady o uplatňovaní Charty základných práv EÚ;

Úloha občianskeho priestoru pri ochrane a podpore základných práv v EÚ

Preambula

Rada Európskej únie,

- a. **pripomínajúc** článok 2 Zmluvy o Európskej únii (ďalej len „ZEÚ“), v ktorom sa ustanovuje, že Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám, ktoré sú spoločné členským štátom;
- b. **zdôrazňujúc**, že Charta základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), slávnostne vyhlásená 7. decembra 2000, predstavuje míľnik európskej integrácie a je symbolom našej spoločnej európskej identity;
- c. **pripomínajúc**, že členské štáty sa zaviazali zaručiť práva a slobody zakotvené v charte všetkým ľuďom v ich jurisdikcii a zabezpečiť, aby základné práva boli univerzálne, nedeliteľné, vzájomne závislé a vzájomne prepojené;

- d. **podčiarkujúc**, že charta je jedným z najmodernejších a najkomplexnejších právne záväzných nástrojov zameraných na základné práva a že zaväzuje všetky inštitúcie, orgány, úrady a agentúry Únie, ako aj členské štáty, aby pri vykonávaní práva Únie s náležitým ohľadom na zásadu subsidiarity dodržiavali práva a zásady a podporovali ich uplatňovanie v súlade so svojimi právomocami a pri rešpektovaní obmedzení právomocí Únie, ktoré boli na ňu prenesené zmluvami, ako sa stanovuje v článku 51 ods. 1 charty;
- e. **zdôrazňujúc** význam finalizácie pristúpenia Únie k Európskemu dohovoru o ľudských právach v súlade s článkom 6 ods. 2 Zmluvy o EÚ¹ s cieľom zlepšiť súdržnosť a jednotnosť pri ochrane základných práv a ďalej posilniť ochranu základných práv v Európe;
- f. **pripomínajúc** záväzok Únie podporovať obhajcov ľudských práv na celom svete, a to aj prostredníctvom usmernení Európskej únie týkajúcich sa ochrancov ľudských práv a mechanizmu Európskej únie pre obhajcov ľudských práv;
- g. **odsudzujúc závažné a rozsiahle porušovanie** ľudských práv spôsobeným útočnou vojnou Ruska voči Ukrajine a **vyjadrujúc poľutovanie nad** výzvami v oblasti ľudských práv, ktoré predstavujú pandémie COVID-19, klimatická kríza, ako aj dôsledky krízy spôsobenej zvýšením životných nákladov. Tieto krízy poukazujú na to, že ochranu základných práv a hodnôt Únie nemožno považovať za samozrejmosť a že ich možno zabezpečiť len v demokratickej spoločnosti založenej na zásadách právneho štátu. Ide o nepretržité úsilie a spoločnú zodpovednosť, ktorá si vyžaduje kolektívne úsilie všetkých dotknutých aktérov;

¹ Únia pristúpi k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách.

- h. **vítajúc** „Stratégiu posilnenia uplatňovania Charty základných práv v Európskej únii“ a jej obnovený záväzok zabezpečiť, aby inštitúcie Únie a členské štáty uplatňovali plný potenciál charty;
- i. **vítajúc** výročnú správu Komisie o uplatňovaní Charty základných práv EÚ v roku 2022: Prosperujúci občiansky priestor na presadzovanie základných práv v EÚ (ďalej len „správa o charte za rok 2022“);
- j. **vítajúc** prácu Agentúry Európskej únie pre základné práva (ďalej len „Agentúra pre základné práva“), ako sú jej nedávne správy o ochrane základných práv v náročných časoch, najmä správa z roku 2022 s názvom „Európska občianska spoločnosť: stále pod tlakom“ a bulletiny o vojne na Ukrajine s názvom „Vplyv útočnej vojny Ruska proti Ukrajine na základné práva“;
- k. **so záujmom očakávajúc** konferenciu s názvom „Ochrana základných práv v čase krízy“, ktorú zorganizuje švédske predsedníctvo Rady Európskej únie 20. – 21. apríla 2023.
Konferencia poskytne fórum na diskusiu o tom, ako možno v časoch krízy posilniť a zvýšiť odolnosť štruktúr na ochranu základných práv v Európskej únii vrátane toho, aké ponaučenie si možno vziať z minulých aj súčasných kríz a ako čo najlepšie napredovať,

Úloha občianskeho priestoru pri ochrane a podpore základných práv v EÚ

Rada Európskej únie **obnovuje** svoj záväzok neustále uplatňovať Chartu základných práv a **schvaľuje** tieto závery.

Rada Európskej únie:

1. **pripomína**, že charta uznáva právo na slobodu pokojného zhromažďovania a združovania (článok 12) a slobodu prejavu a právo na informácie (článok 11).
2. **zdôrazňuje**, že právo slobodne sa združovať predstavuje jeden zo základných pilierov demokratickej a pluralitnej spoločnosti, keďže umožňuje občanom konať kolektívne v oblastiach spoločného záujmu a prispieva tým k riadnemu fungovaniu verejného života².
3. **uznáva**, že aktéri občianskej spoločnosti na všetkých úrovniach potrebujú primerané a dostatočné ľudské, materiálne a finančné zdroje na účinné vykonávanie svojich úloh a že sloboda vyhľadávať, prijímať a využívať takéto zdroje je neoddeliteľnou súčasťou práva na slobodu združovania³. Takýto prístup musí byť v súlade so zásadou zákonnosti a so spoločnými hodnotami Únie.
4. **zdôrazňuje**, že organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia ľudských práv⁴ majú v našich ústavných demokratických spoločnostiach zásadný význam, pretože prispievajú k podpore a ochrane hodnôt a práv zakotvených v článku 2 ZEÚ a v charte a pomáhajú zabezpečiť riadne uplatňovanie charty, čím sa zvyšuje vplyv základných práv na životy ľudí. Sú nenahradiiteľným prvkom systému brzd a protiváh v zdravej demokracii; neodôvodnené obmedzenia ich priestoru pre ich činnosť môžu predstavovať hrozbu pre právny štát.

² V súlade s príslušnou judikatúrou ESEP.

³ Pozri OBSE-ODIHR, Usmernenia o slobode združovania (2015), zásada 7.

⁴ Na účely týchto záverov sa „obhajcami ľudských práv“ rozumejú okrem organizácií občianskej spoločnosti národné inštitúcie pre ľudské práva, orgány pre rovnosť a inštitúcie ombudsmanov.

5. **podčiarkuje**, že v článku 11 ZEÚ sa vyžaduje, aby inštitúcie Únie dávali občanom a reprezentatívnym združeniam možnosť verejne vyjadrovať a vymieňať si názory na všetky oblasti činnosti Únie a aby inštitúcie udržiavali otvorený, transparentný a pravidelný dialóg s reprezentatívnymi združeniami a organizáciami občianskej spoločnosti a viedli rozsiahle konzultácie o nových iniciatívach.
6. **uznáva** hodnotu výmeny poznatkov a osvedčených postupov medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o úsilie o ochranu, podporu a posilnenie postavenia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv, ako aj ponaučení z rôznych zdrojov poznatkov, ktoré zhromaždila napr. Európska komisia a Agentúra pre základné práva.
7. so znepokojením **konštatuje**, že zo správ Agentúry pre základné práva týkajúcich sa občianskeho priestoru vyplýva, že organizácie občianskej spoločnosti sú spochybňované, čím im bráni v plnení ich dôležitých úloh, pokiaľ ide o základné práva, demokraciu a právny štát v celej Únii.
8. **zdôrazňuje**, že je dôležité zlepšiť konzultačné mechanizmy s cieľom zabezpečiť, aby organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia ľudských práv boli náležite zapojení do procesov prípravy, vykonávania a monitorovania právnych predpisov a politik.

Rada Európskej únie vyzýva členské štáty, aby:

9. **chránili a podporovali** priaznivé prostredie pre organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv, aby mohli vykonávať svoje činnosti v súlade s hodnotami Únie bez neodôvodneného zasahovania štátu, ako to vyžadujú normy EÚ a medzinárodné normy.

10. **pripravili alebo uľahčili** zriadenie národných inštitúcií pre ľudské práva v súlade s parížskymi zásadami Organizácie Spojených národov a prijali legislatívny rámec, ktorý im umožní vykonávať ich úlohu nezávisle a poskytne im náležitý mandát a primerané zdroje na účinné vykonávanie ich úloh.
11. v prípade, že tak ešte neurobili, **určili** kontaktné miesto pre chartu alebo poverili existujúce kontaktné miesto podporou a koordináciou budovania kapacít, výmenou informácií a zvyšovaním povedomia o charte.
12. **zvýšili** úsilie o ochranu, podporu a posilnenie postavenia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv a poskytli im širokú škálu príležitostí na spoluprácu.
13. **chránili** občiansky priestor zabezpečením toho, aby sa neprijímali žiadne zbytočné alebo svojvoľné obmedzenia, ako sú registračné požiadavky a daňové režimy, ktoré sa osobitne zameriavajú na občiansky priestor nepriaznivým spôsobom.
14. aktívne **chránili** organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv okrem iného pred hrozbami, útokmi, prenasledovaním kritických hlasov a očierňujúcimi kampaňami zameranými na organizácie, zamestnancov a dobrovoľníkov, napríklad prijímaním cielených opatrení na riešenie týchto problémov, vytvorením monitorovacích mechanizmov na predchádzanie takýmto hrozbám, zabezpečením rýchlej identifikácie, oznamovania, vyšetrovania a následných opatrení v súvislosti s takýmito incidentmi a zavedením špecializovaných podporných služieb pre aktérov občianskej spoločnosti.
15. **chránili** organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv, aby mohli v bezpečí a nezávisle pôsobiť aj v digitálnom priestore, okrem iného tým, že nájdu spôsoby na to, aby technológie umožňovali zapojenie a demokratickú činnosť a aby sa nevyužívali na obmedzovanie priestoru aktérov občianskej spoločnosti a ich činností.

16. **podporovali** organizácie občianskej spoločnosti riešením výziev súvisiacich s dostupnosťou, prístupnosťou a udržateľnosťou financovania, okrem iného zabezpečením spravodlivého rozdeľovania prostredníctvom transparentných a nediskriminačných kritérií, zverejňovaním a rozsiahlym šírením výziev na predkladanie návrhov tak, aby boli všeobecne prístupné, ako aj zjednodušením prístupu k flexibilnému financovaniu pre organizácie občianskej spoločnosti bez ohľadu na ich veľkosť, a to aj prostredníctvom digitalizácie a nových inovatívnych spôsobov distribúcie. Zároveň by sa malo uznať, že financovanie organizácií občianskej spoločnosti by nemalo závisieť len od verejných finančných prostriedkov, aby sa zaručila ich nezávislosť.
17. **posilnili postavenie** aktérov občianskej spoločnosti zabezpečením zmysluplnej účasti širokej škály organizácií občianskej spoločnosti pri navrhovaní a vykonávaní právnych predpisov a iných iniciatív v príslušných oblastiach politiky, ktoré môžu patriť do ich konkrétnej pôsobnosti, a to aj pri navrhovaní možností financovania.
18. **posilnili postavenie** organizácií občianskej spoločnosti tým, že zabezpečia, aby mali možnosť posúdiť a vyjadriť svoje stanovisko k tomu, ako by mohli navrhované právne a politické opatrenia ovplyvniť ich, ich členov, cieľovú skupinu alebo základné práva vo všeobecnosti.

Rada Európskej únie:

19. **víta** prácu Komisie týkajúcu sa úlohy občianskeho priestoru pri ochrane a podpore

základných práv v Európskej únii a berie na vedomie najmä:

- správu o charte za rok 2022,
- záväzky uvedené v Stratégii posilnenia uplatňovania Charty základných práv v EÚ (ďalej len „stratégia charty“) s cieľom podporiť priaznivé prostredie pre aktérov občianskej spoločnosti a podniknúť kroky proti opatreniam, ktoré porušujú právo Únie vrátane charty a postihujú organizácie občianskej spoločnosti,
- výročné správy o právnom štáte,
- legislatívny návrh o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie⁵.

Rada Európskej únie vyzýva Komisiu, aby:

20. **chráni**la organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv neustálym úsilím

o podporu a ochranu demokracie, právneho štátu a základných práv vo všetkých príslušných oblastiach politiky, a to aj zabezpečením súladu medzi prístupom Únie k ochrane obhajcov ľudských práv navonok aj interne.

⁵ Návrh smernice Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na ich rasový alebo etnický pôvod, rovnakého zaobchádzania v oblasti zamestnania a povolania s osobami bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu, rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi v otázkach sociálneho zabezpečenia, ako aj pri prístupe k tovaru a službám a pri dodávaní tovaru a poskytovaní služieb, a o vypustení článku 13 smernice 2000/43/ES a článku 12 smernice 2004/113/ES (15899/22) a návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o normách pre subjekty pre rovnaké zaobchádzanie v oblasti rovnakého zaobchádzania so ženami a s mužmi a rovnosti príležitostí pre ženy a mužov v otázkach zamestnania a povolania a o vypustení článku 20 smernice 2006/54/ES a článku 11 smernice 2010/41/EÚ (15902/22).

21. **podporovala** organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv tým, že v rámci viacročného finančného rámca bude naďalej poskytovať primerané a dostupné financovanie prostredníctvom príslušných programov financovania, ako je program Občania, rovnosť, práva a hodnoty. Všetky takéto finančné prostriedky sa musia využívať v súlade so spoločnými hodnotami Únie zakotvenými v článku 2 ZEÚ a v charte.
22. **podporovala** organizácie občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv bez ohľadu na ich veľkosť, úroveň a kapacitu, aby mali možnosť využívať finančné prostriedky EÚ, okrem iného zjednodušením verejných výziev, zintenzívnením podpory pre potenciálnych žiadateľov a pokračovaním v inovačných prístupoch, ako je finančná podpora tretích strán zo strany sprostredkovateľov, ako aj základné financovanie organizácií.
23. **posilnila postavenie** organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv udržiavaním otvoreného, pravidelného, transparentného a inkluzívneho dialógu a pokračujúcim úsilím o vytvorenie primeraných mechanizmov a usmernení, ktoré organizáciám občianskej spoločnosti a obhajcom **ľudských** práv umožnia prispievať k príslušným štádiám rozhodovacích procesov vrátane iniciatív, ktoré majú vplyv na ne alebo na základné práva.
24. **posilnila postavenie** organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv zohľadňovaním možností ich zmysluplného zapojenia do všetkých politických a legislatívnych oblastí.
25. **posilnila postavenie** organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv plnením záväzkov uvedených v správe o charte z roku 2022 s cieľom začať cielený dialóg so zainteresovanými stranami prostredníctvom série tematických seminárov o ochrane priestoru občianskej spoločnosti, v ktorom sa zameria na to, ako môže Európska únia ďalej rozvíjať svoju úlohu pri ochrane, podpore a posilňovaní postavenia organizácií občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv v záujme riešenia výziev a príležitostí identifikovaných v správe o charte z roku 2022.